SVERIGES RIKSDAG

Kommittémotion M

Motion till riksdagen 2026/27:2906

av Josefin Malmqvist m.fl. (M)

Starka lärare, starka rektorer och bättre skolstyrning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett obligatoriskt skolval med ett gemensamt antagningssystem med tydliga och likvärdiga urvalsgrunder och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reformerad etableringsprocess för nya friskolor och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra vilka grundläggande krav som ska vara uppfyllda för att en verksamhet ska anses vara en skola och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationellt bindande timplaner för gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationellt jämförbara kvalitetsindikatorer för skolväsendet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka rektorsrollen genom förbättrade förutsättningar, tydligare ansvar och stärkt mandat och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda rekryteringen till skolledaryrket genom fler vägar till rektorsrollen och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reformerad lärarlegitimation och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler vägar till lärarbehörighet och förbättrad lärarförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka andelen behöriga och ämneslegitimerade lärare i skolan och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt kvalitet i lärarutbildningens verksamhetsförlagda delar och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om språkkrav i svenska hos pedagogisk personal i förskola och skola och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lämplighetsprövning av pedagogisk personal och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa ett omställningsprogram för pedagogisk personal som inte uppnår nödvändig kompetens eller lämplighet för uppdraget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka skolans arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortbildning i evidensbaserad läsundervisning för lågstadielärare och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om klassrumsförlagd fortbildning för ökad undervisningsskicklighet i matematik och naturvetenskap och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Svensk skola ska ge varje elev möjlighet att lyckas. För Moderaterna är kunskap, valfrihet och höga förväntningar grundläggande principer. Föräldrar och elever ska kunna välja skola utifrån sina behov och ambitioner, samtidigt som varje elev ska vara garanterad en utbildning av hög kvalitet. Det är med den bakgrunden den moderatledda regeringen förra mandatperioden påbörjade den största reformeringen av svensk skola på över trettio år.

Friskolereformen har varit en av de viktigaste utbildningspolitiska reformerna i modern tid. Den har gett elever och föräldrar större makt över utbildningen och skapat en mångfald av skolor med olika profiler och inriktningar. Valfriheten har bidragit till att fler familjer kunnat hitta en skola som passar just deras barn, utan att behöva betala för det.

Men valfriheten måste försvaras genom hög kvalitet. Det ska inte finnas utrymme för skolor som fuskar med undervisningstiden, sätter glädjebetyg eller inte lever upp till de krav som samhället har rätt att ställa. Konkurrensen mellan skolor ska handla om kvalitet i undervisningen och elevernas kunskapsutveckling, inte om vem som kan kringgå regelverket.

Det är därför den moderatledda regeringen förra mandatperioden införde skärpta villkor för friskolesektorn genom bland annat ett värdeöverföringsförbud vid bristande kvalitet, skärpta krav på ekonomisk långsiktighet samt infört möjligheten att återkräva skolpengen om den används på ett felaktigt sätt. Moderaterna värnar skattebetalarnas pengar, därför är det särskilt viktigt med transparens i skattefinansierade verksamheter. Därför omfattas nu även friskolor av offentlighetsprincipen. Samma handlingar ska lämnas ut oavsett huvudman, men regelverket utformas proportionerligt så att mindre skolor inte drabbas av en oproportionerligt stor administrativ börda. Det är genom tydliga krav vi säkerställer valfriheten.

Moderaterna vill fortsätta arbetet med att stärka kvaliteten i hela skolväsendet. Föräldrar och elever ska kunna välja mellan olika utbildningsalternativ samtidigt som de ska kunna lita på att varje skola håller hög kvalitet.

Ett rättvist skolval

Skolvalet är en central del av den svenska valfrihetsmodellen, men dagens system präglas fortfarande av olika regler, olika antagningsprocesser och olika förutsättningar beroende på var i landet man bor.

För många familjer upplevs skolvalet som svårt att överblicka. Dubbelplaceringar, lokala skillnader och otydliga urvalsgrunder gör systemet mindre transparent än det borde vara. Samtidigt finns en risk att familjer med större kunskap om systemen får fördelar framför familjer som är nya i skolsystemet eller nyligen flyttat till kommunen.

Moderaterna vill därför utveckla skolvalet genom ett obligatoriskt skolval och ett gemensamt antagningssystem med tydliga och lagfästa urvalsgrunder. Antagningssystemet ska vara förutsägbart, transparent och utformas så att

vårdnadshavare inte behöver göra taktiska val för att få en önskad skolplacering. Alla elever ska behandlas lika och skolor ska inte kunna välja bort elever därför att de bedöms vara mer resurskrävande.

Högre kvalitetskrav på skolor

Det ska vara enkelt att starta en bra skola men svårt att starta en dålig. Moderaterna vill därför reformera etableringsprocessen för nya skolor. Prövningen bör ske i två steg. I det första steget ska fokus ligga på huvudmannens ekonomi, ledningens kompetens och den övergripande planen för utbildningens genomförande. I det andra steget ska en fördjupad etableringskontroll genomföras nära skolstart där personalförsörjning, lokaler, utrustning, administrativa rutiner och elevernas säkerhet granskas.

Skolinspektionen bör ges bättre möjligheter att skjuta upp skolstarter eller återkalla tillstånd när allvarliga brister upptäcks. På så sätt skapas ett system där nya skolor får bättre förutsättningar att lyckas samtidigt som kraven på kvalitet från första skoldagen skärps.

Moderaterna vill också tydliggöra vilka grundläggande krav som ska vara uppfyllda för att en verksamhet ska betraktas som en skola. Förra mandatperioden togs viktiga steg genom regleringen av rätten till kurslitteratur av hög kvalitet samt rätten för alla elevers tillgång till ett bemannat skolbibliotek. Moderaterna anser att tillgång till elevhälsa, skolledning, stödfunktioner, ändamålsenliga lokaler och andra centrala kvalitetsfaktorer ska vara självklara delar av skolans verksamhet.

Nationellt bindande timplaner i gymnasieskolan

Alla elever har rätt till tillräcklig undervisningstid. Under senare år har det uppmärksammats att vissa gymnasieskolor erbjuder betydligt mindre lärarledd undervisning än vad eleverna rimligen bör kunna förvänta sig. Detta riskerar att undergräva utbildningens kvalitet och likvärdighet.

Moderaterna vill därför återinföra nationellt bindande timplaner i gymnasieskolan. Timplanerna ska säkerställa att alla elever får den undervisningstid de har rätt till samt ge Skolinspektionen bättre möjligheter att granska att undervisningen faktiskt genomförs.

Kvalitetsindikatorer

För att kunna utveckla skolan krävs tillförlitlig kunskap om vilka skolor som lyckas och varför. Dagens betygsstatistik och nationella prov ger inte tillräcklig information om skolors faktiska bidrag till elevernas kunskapsutveckling. Det är en del av bakgrunden till att den moderatledda regeringen förra mandatperioden tog fram ett nytt likvärdigt betygssystem med flera betygsnivåer, där de nya nationella slutproven ska rättas centralt och vara jämförbara över tid.

Moderaterna vill utveckla nationellt jämförbara kvalitetsindikatorer där kunskapsprogression, förädlingsvärden och andra centrala kvalitetsmått synliggörs. Informationen ska vara tillgänglig för huvudmän, skolmyndigheter, elever och föräldrar. Genom bättre uppföljning kan framgångsrika arbetssätt identifieras, spridas och användas på fler skolor.

Bättre förutsättningar för skickliga rektorer

En framgångsrik skola kräver starkt ledarskap. Rektorn har det yttersta ansvaret för skolans resultat men ges inte alltid de förutsättningar som uppdraget kräver. Samtidigt lämnar många rektorer sina uppdrag efter relativt kort tid.

Moderaterna vill se över möjligheten att genomföra ett rektorslyft med fokus på ansvar, mandat och professionell utveckling. Vi vill även utreda orsakerna till den höga omsättningen bland rektorer och genomföra reformer som stärker förutsättningarna för långsiktigt skolledarskap.

Rektorer ska ges större möjligheter att fatta beslut om stödinsatser och undervisningens organisering när professionella bedömningar visar att det ligger i elevens intresse. Rektorer bör också ges bättre möjligheter att besluta om att elever läser ett eller flera ämnen på en annan årskursnivå än den egna när elevens behov motiverar det.

Moderaterna vill dessutom öppna fler vägar till skolledaryrket. En kompletterande skolledarutbildning bör utredas för personer med relevant ledarerfarenhet men utan lärarlegitimation. Det bör även vara möjligt att antas till rektorsprogrammet utan att redan vara verksam som rektor.

Fler behöriga lärare och en starkare profession

Läraren är skolans viktigaste resurs. Det råder fortsatt brist på behöriga lärare i flera delar av landet. För många elever undervisas fortfarande av lärare som saknar behörighet i de ämnen de undervisar i.

Moderaterna vill att alla skolhuvudmän ska ha en plan för hur undervisningen långsiktigt ska bedrivas av behöriga och ämneslegitimerade lärare. Legitimerade lärare ska i högre grad undervisa i de ämnen de är utbildade för.

För obehöriga lärare som har relevant ämneskompetens och dokumenterad erfarenhet ska vägen till lärarbehörighet bli tydligare. Huvudmännen bör ges ett större ansvar för att möjliggöra vidareutbildning till legitimation inom ramen för den långsiktiga kompetensförsörjningen.

Lärarlegitimationen behöver samtidigt utvecklas. Legitimationen ska vara en kvalitetsstämpel som tydligare kopplas till kompetens, lämplighet och ansvar. Systemet för tillsyn och ansvar bör omfatta även lärare utan legitimation som bedriver undervisning i skolan.

Moderaterna vill också se över förutsättningarna för ett nationellt VFU-avtal som kan bidra till mer likvärdiga villkor för lärarstudenter i hela landet samt höjda kvalitetskrav på den verksamhetsförlagda utbildningen.

Högre krav på dem som arbetar i skolan

Skolan ska inte bara förmedla kunskaper. Den ska också förmedla demokrati, jämställdhet och respekt för individens frihet. Moderaterna anser att all pedagogisk personal i förskola och skola ska tala god svenska. För barn som inte möter svenska språket hemma är förskolan och skolan ofta den viktigaste platsen för språkutveckling och integration.

Språktester ska därför användas vid nyanställning av pedagogisk personal. För personal som inte uppnår tillräckliga kunskaper i svenska ska obligatoriska utbildningsinsatser genomföras. Personal ska också ha kunskap om svenska demokratiska värderingar och skolans värdegrund. Moderaterna vill därför stärka utbildningsinsatser kring svenska värderingar, jämställdhet och arbetet mot hedersförtryck.

För personal som trots stödinsatser inte uppnår tillräcklig språklig nivå, nödvändig kompetens eller lämplighet för uppdraget vill Moderaterna utreda ett särskilt omställningsprogram.

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett stort problem och samhället har ett ansvar att motverka företeelsen på alla möjliga sätt. Förskolan och skolan har här ett särskilt viktigt uppdrag. Samtidigt visar flera rapporter på fall där personalen inte bara missar att uppmärksamma hedersrelaterat våld och förtryck, utan även själva bidrar till att upprätthålla det genom att anpassa utbildningen efter vårdnadshavares krav. Det är inte acceptabelt.

Moderaterna vill därför säkerställa att undervisningen inte anpassas efter otillbörliga krav från vårdnadshavare. Samtidigt finns det ett behov av ökad kunskap inom området. Vi vill därför att personalen ska få bättre utbildning i att upptäcka utsatta barn, identifiera hedersrelaterat förtryck och agera när barn riskerar att fara illa. Förskolor och skolor bör dessutom ha ett lagstadgat ansvar att aktivt arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Fortbildning som stärker undervisningen

Skolutveckling sker i klassrummet, då bör även fortbildningen ske där. Moderaterna vill därför att alla lågstadielärare erbjuds fortbildning i evidensbaserad läsundervisning, särskilt med fokus på avkodningsmetoden. Fler elever måste lära sig läsa tidigt och väl.

Samtidigt behöver undervisningsskickligheten i matematik och naturvetenskap stärkas. Därför vill vi utveckla klassrumsförlagd fortbildning för lärare i STEM-ämnen. Kompetensutvecklingen ska ske nära undervisningen och vara en naturlig del av lärarnas vardag.

Svensk skola behöver höga ambitioner, tydligt ledarskap och större fokus på kvalitet. Genom starkare rektorer, skickligare lärare, högre krav på professionen och bättre styrning kan fler elever nå sin fulla potential. Moderaternas mål är tydligt: en skola där valfrihet kombineras med ansvar och där kvalitet alltid kommer först.

Josefin Malmqvist (M)

Marie-Louise Hänel Sandström (M) *Anna Vedin (M)*

Lotta Högström (M)